

2. Родіон Достатній. Правила проведення допиту: поради адвокату. *ЮРЛІГА* : [сайт]. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/235312_pravila-provedennya-dopitu-poradi-advokatu

Панасюк Вікторія Вікторівна,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Комаринська Юлія Борисівна,

професор кафедри криміналістики та судової медицини, Національна академія внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ДО РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ВЧИНЕНОГО ВІЙСЬКОВИМИ ЩОДО ЛІТНІХ ОСІБ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В умовах збільшення кількості випадків насильства в сім'ї, що частково спричинено наслідками активних бойових дій в Україні, особливої ваги набуває вдосконалення методів їхнього розслідування з урахуванням міжнародних практик. Люди похилого віку становлять одну з найбільш вразливих категорій населення, оскільки часто знаходяться у залежності від кривдника – родича, доглядальника чи співмешканця. Це спричиняє високу прихованість таких правопорушень, ускладнює процес доказування та висуває особливі вимоги до організації досудового розслідування [1].

Країни Європейського Союзу, а також Канада, США та Велика Британія сформували розвинену систему реагування на домашнє насильство щодо людей літнього віку, що ґрунтується на міждисциплінарній взаємодії правоохоронних органів, соціальних служб і медичних установ. Міжнародні документи, зокрема Стамбульська конвенція та керівні принципи ООН щодо захисту прав осіб похилого віку, визначають ключові стандарти попередження та протидії насильству. В Україні ж система розслідування таких злочинів знаходиться у процесі формування,

що обумовлює потребу в глибокому аналізі та імплементації найефективніших зарубіжних моделей.

Аналіз офіційної статистики, оприлюдненої Генеральною прокуратурою України (2025), демонструє стійку тенденцію до збільшення кількості кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, учиненим військовослужбовцями упродовж 2022–2025 років [2].

Динаміка зростання цих злочинів свідчить про посилення соціально-психологічної напруги серед військовослужбовців. Таким чином, військовий аспект стає вагомим фактором у формуванні структури домашнього насильства в умовах війни, що обумовлює необхідність переосмислення національних підходів та впровадження міжнародних практик реагування.

У низці держав із професійними збройними силами – зокрема США, Канаді, Великій Британії, Ізраїлі та Австралії – уже багато років діють спеціалізовані програми, спрямовані на виявлення, розслідування та запобігання випадкам домашнього насильства серед військовослужбовців [3, 68]. Основою таких програм є комплексне поєднання кримінально-правових механізмів та заходів соціально-психологічного впливу: реабілітаційних практик, поведінкової корекції та систем підтримки потерпілих.

У Сполучених Штатах функціонує Family Advocacy Program (FAP), яка передбачає обов'язкове реагування на кожен зафіксований випадок насильства у військових сім'ях. Програма включає оцінку психологічного стану кривдника, взаємодію військових та цивільних правоохоронних органів, а також надання допомоги потерпілим [4, 49]. Аналогічно у Канаді діє CF Family Violence Prevention Program, що орієнтується на раннє виявлення загроз насильства, проведення комплексних корекційних програм та поєднання дисциплінарних і кримінально-правових заходів, із тісною участю цивільної поліції [5].

У Великій Британії реалізується Armed Forces Domestic Abuse Policy, відповідно до якої у кожному підрозділі призначаються офіцери, відповідальні за реагування на випадки домашнього насильства. Політика передбачає захист постраждалих – зокрема надання тимчасового житла – і співпрацю з місцевими органами влади та неурядовими організаціями [6]. В Ізраїлі у структурі Армії оборони Ізраїлю (IDF) діє Family Support & Violence Prevention Unit, що проводить психологічну оцінку військовослужбовців, організовує програми

з опанування емоцій та надає підтримку сім'ям, які зазнали насильства [7].

Беручи до уваги специфіку воєнного стану в Україні, доцільним є запровадження подібної багаторівневої системи військового реагування на факти домашнього насильства. Вона може включати: створення спеціалізованих військових центрів протидії насильству з окремими конфіденційними «гарячими лініями»; обов'язкові психологічні оцінки військовослужбовців після бойових ротаций; впровадження програм реабілітації та антиагресивної поведінкової корекції; розширення співпраці між військовими структурами, Національною поліцією, прокуратурою та системою соціального захисту. Такий комплекс заходів допоможе своєчасно виявляти ризики, запобігати повторним епізодам насильства та сприятиме соціальній реінтеграції військовослужбовців, які вчинили правопорушення внаслідок бойового стресу. З урахуванням високої поширеності посттравматичних стресових розладів серед військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях, особливого значення набуває запровадження обов'язкових психологічних тренінгів та оцінок стану психіки після кожної ротатії. Практика Армії оборони Ізраїлю (IDF Family Support & Violence Prevention Unit) демонструє, що систематичний моніторинг емоційного стану військових, спрямований на виявлення ознак психоемоційної нестабільності чи потенційної агресивності, є одним із найбільш ефективних превентивних інструментів.

Крім того, важливе місце в міжнародних підходах посідають програми реабілітації для осіб, які вже допустили насильницьку поведінку. До таких заходів належать антиагресивні тренінги, групова психотерапія та спеціальні програми поведінкової корекції, що здійснюються під контролем фахівців-психологів і соціальних працівників. Подібні програми сприяють не лише попередженню повторних випадків насильства, але й підтримують процес соціального відновлення та повернення військовослужбовців до повноцінного життя.

Тому, міжнародні моделі показують високу ефективність у питаннях протидії домашньому насильству серед військових і можуть стати фундаментом для подальшої модернізації української практики досудового розслідування злочинів цієї категорії. Урахування зарубіжних напрацювань дає змогу сформувати низку напрямів, здатних підсилити систему

військової юстиції та підвищити якість кримінального переслідування домашнього насильства, вчиненого військовослужбовцями.

Список використаних джерел

1. Панасюк В. В. Обставини, місце та час учинення домашнього насильства щодо людей похилого віку. Кримінальне процесуальне законодавство на сучасному етапі розвитку України. Київ, 2023. URL: <https://content.naiiau.kiev.ua>

2. Генеральна прокуратура України. *Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у 2022–2025 роках (статистичні дані)*. Отримано з <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya>

3. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : метод. рек. Київ : М-во соц. політики України, 2014. 68 с.

4. Robinson L., Cook A. Domestic abuse in military families: examining intervention effectiveness. *Journal of Military Behavioral Health*. 2022. P. 45–62.

5. Larsen T., Pedersen R. Canadian Forces family violence prevention: evaluation and reform priorities. *Canadian Journal of Criminology*. 2023. № 65(2).

6. Yilmaz H., Carter B., Doyle M. Domestic abuse response in the UK armed forces: policy and practice. *Armed Forces & Society*. 2022.

7. Levy S., Cohen R. Violence prevention and support services within the Israel Defense Forces. *Military Psychology*. 2021.

Пилипенко Сергій Миколайович,
здобувач при Науково-організаційному
центрі Національної академії Служби
безпеки України

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАнням ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Криміналістичне забезпечення документування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг,